

Den nya kamera- övervakningslagen

Kameraövervakningslagen (2013:460) innehåller en ny samlad reglering av kameraövervakning, oavsett om allmänheten har tillträde till den övervakade platsen eller inte. Lagen trädde i kraft den 1 juli 2013 och gäller istället för personuppgiftslagen (1998:204). Lagen ersätter också lagen (1998:150) om allmän kameraövervakning (LAK). Det innebär att alla regler om kameraövervakning från och med den 1 juli 2013 finns samlade i en och samma lag. Till den nya kameraövervakningslagen hör en förordning, kameraövervakningsförordningen (2013:463).

Den nya kameraövervakningslagens syfte är att tillgodose behovet av kameraövervakning för berättigade ändamål, samtidigt som enskilda ska skyddas mot otillbörliga intrång i den personliga integriteten (1 §). Som ett allmänt krav för kameraövervakning av alla typer av platser gäller att övervakningen ska bedrivas lagligt, enligt god sed och med tillbörlig hänsyn till enskildas personliga integritet (7 §).

För att kameraövervakning ska vara tillåten måste det så kallade övervakningsintresset, som till exempel kan vara att förebygga, utreda och avslöja brott, förhindra olyckor eller något annat jämförligt ändamål, väga tyngre än den enskildes intresse av att inte bli övervakad. Det kallas för överviktsprincipen.

En nyhet i den nya kameraövervakningslagen är att det anges att användandet av teknik som främjar skyddet av den enskildes personliga integritet (integritetsvänlig teknik) särskilt ska beaktas vid bedömningen av om kameraövervakning kan godtas.

Här följer en översiktlig beskrivning av vad som gäller för kameraövervakning av olika platser och de viktigaste nyheterna i den nya kameraövervakningslagen.

Utrustning som omfattas av kameraövervakningslagen

Med **övervakningskameror** menas TV-kameror, andra optisk-elektroniska instrument och därmed jämförbara utrustningar som är uppsatta så att de, utan att kunna manövreras på platsen, kan användas för personövervakning. Med övervakningskameror avses också separata tekniska anordningar för avlyssning eller upptagning av ljud som används tillsammans med bland annat TV-kameror för personövervakning.

Med **uppsatt** menas att placeringen av kameran ska ha en viss varaktighet. **Utan att manövreras på platsen** betyder att handhållna kameror inte omfattas av lagen. Med **personövervakning** menas att personer kan identifieras genom övervakningen. Det kan ske om hela personen eller personens ansikte syns tydligt. Utmärkande klädsel, speciella kropps rörelser eller särskild kropps-konstitution kan också möjliggöra identifiering.

I kameraövervakningslagen förklaras också begrepp som **övervakningsutrustning**, **övrig övervakningsutrustning**, **samtycke** och **personuppgifter** med flera.

Vad gäller för platser dit allmänheten har tillträde?

Landets länsstyrelser kommer även enligt den nya kameraövervakningslagen att pröva tillståndsansökningar och registrera anmälningar om kameraövervakning, samt utöva operativ tillsyn när kameraövervakning bedrivs beträffande platser dit allmänheten har tillträde. I dessa avseenden kommer således länsstyrelsernas roll att vara densamma som före den 1 juli 2013.

Reglerna för kameraövervakning av platser dit allmänheten har tillträde finns i 8-21 §§ i den nya kameraövervakningslagen. Dessutom gäller för sådan kameraövervakning de allmänna kraven i 7 §, bestämmelserna om behandling av bild- och ljudmaterial från kameraövervakning (vidarebehandling, tillgång, säkerhet och bevarande) i 28-33 §§, reglerna om överföring av bild- och ljudmaterial till tredjeland i 34-36 §§, bestämmelsen om tystnadsplikt i 37 §, bestämmelsen om skadestånd i 44 § (ny bestämmelse), straffbestämmelserna i 45 §, samt överklagandebestämmelserna i 47-49 §§.

FAKTA

Kameraövervakning av en plats dit allmänheten har tillträde

8 § Tillstånd till kameraövervakning krävs för att en övervakningskamera ska få vara uppsatt så att den kan riktas mot en plats dit allmänheten har tillträde. Tillstånd behövs dock inte i fall som avses i 10–15 §§. Kameraövervakning som avses i 12–15 §§ är tillåten efter anmälan.

9 § Tillstånd till kameraövervakning ska ges om intresset av sådan övervakning väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli övervakad. Vid bedömningen av intresset av kameraövervakning ska det särskilt beaktas om övervakningen behövs för att förebygga, avslöja eller utreda brott, förhindra olyckor eller andra därmed jämförbara ändamål.

Vid bedömningen av den enskildes intresse av att inte bli övervakad ska det särskilt beaktas hur övervakningen ska utföras, om teknik som främjar skyddet av den enskildes personliga integritet används och vilket område som ska övervakas.

Som huvudregel gäller (precis som före den 1 juli 2013) således att tillstånd krävs för kameraövervakning av platser dit allmänheten har tillträde. Ett tillstånd ska baseras på en bedömning enligt överviktsprincipen. Den som vill bedriva kameraövervakning ska i sin ansökan till länsstyrelsen redogöra för de omständigheter som är av betydelse för prövningen.

Ett viktigt inslag i tillämpningen av överviktsprincipen är att kameraövervakning normalt inte ska ses som ett förstahandsalternativ för att nå ett visst syfte. Därför ska det undersökas om andra, mindre ingripande åtgärder än kameraövervakning kan användas. Exempel på mindre ingripande åtgärder är anpassning av belysning och omgivning, vuxennärvaro eller väktarbevakning. Det är också viktigt att kunna visa på ett behov av kameraövervakning, till exempel att en plats är särskilt brottsutsatt. En sådan utredning kan bestå i dokumentation av händelser, brottsanmälningar och andra relevanta uppgifter som ges in till länsstyrelsen. Dokumentationen bör också innefatta alternativ till kameraövervakning som har prövats men inte gett önskade resultat.

Om länsstyrelsen ger tillstånd till kameraövervakning, ska den förena beslutet med villkor om hur kameraövervakningen får anordnas. Det kan till exempel handla om ändamålet med övervakningen, vilken utrustning som får användas och det område som får övervakas. Länsstyrelserna ska också besluta om andra (övriga) villkor som ska gälla för övervakningen. Det kan då handla om vad som ska gälla för upplysning om övervakningen (skyltning), upptagning, användning, bevarande eller annan behandling av bilder, upptagning av ljud, samt annat som är av betydelse för integritetsskyddet vid övervakningen.

Den nya lagen innehåller ett antal undantag från när man behöver söka tillstånd för kameraövervakning (10-15 §§). Undantagen rör bland annat viss kameraövervakning i trafiken, polisens automatiska hastighetsövervakning, samt övervakning av skyddsobjekt och kasinon.

I vissa fall räcker det med att den som vill kameraövervaka gör en anmälan om detta till länsstyrelsen, som registrerar anmälan (12-15 §§). I den nya kameraövervakningslagen har de fall där endast anmälan krävs utökats jämförts med tidigare. Till exempel får alla allmänna utrymmen i en butik kameraövervakas efter att en anmälan har gjorts, under förutsättning att övervakningen sker i syfte att förebygga, avslöja eller utreda brott.

Kameraövervakning efter anmälan får enligt den nya kameraövervakningslagen även ske beträffande uttagsautomater, i tunnelbanan (vagnar och stationer) och parkeringshus (dock ej utomhusparkeringar), samt i banklokaler, postkontor och lokaler hos kreditmarknadsbolag.

Om kameraövervakningen även ska omfatta avlyssning eller upptagning av ljud, måste man dock ansöka om tillstånd hos länsstyrelsen i de allra flesta fall.

Vad gäller för platser dit allmänheten inte har tillträde?

Den nya kameraövervakningslagen ställer krav på ett rättsligt stöd för kameraövervakning som bedrivs beträffande platser dit allmänheten inte har tillträde. Det krävs dock inte något tillstånd eller anmälan för kameraövervakning av platser dit allmänheten inte har tillträde, utan den som bedriver kameraövervakningen ansvarar för att övervakningen är laglig. Länsstyrelserna hanterar inte frågor om sådan kameraövervakning som avser platser dit allmänheten inte har tillträde.

FAKTA

Kameraövervakning av en plats dit allmänheten inte har tillträde

22 § Kameraövervakning av en plats dit allmänheten inte har tillträde får bedrivas om den som ska övervakas har samtyckt till övervakningen. Den övervakade har rätt att när som helst återkalla samtycket. Ytterligare övervakning av honom eller henne får därefter inte ske.

23 § Kameraövervakning av en plats dit allmänheten inte har tillträde får bedrivas utan samtycke om

- 1, övervakningen behövs för att förebygga, avslöja eller utreda brott, förhindra olyckor eller andra berättigade ändamål, och
- 2, övervakningsintresset väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli övervakad, med särskilt beaktande av hur övervakningen ska utföras, om teknik som främjar skyddet av den enskildes personliga integritet används och vilket område som ska övervakas.

24 § Den som bedriver kameraövervakning av en plats dit allmänheten inte har tillträde ska se till att

- 1, övervakningen sker endast för särskilda och berättigade ändamål,
- 2, ändamålen med övervakningen dokumenteras, och
- 3, övervakningen inte sker i större omfattning än vad som behövs för att tillgodose ändamålen med övervakningen.

Utöver 22-24 §§ gäller dessutom samma bestämmelser som för kameraövervakning av platser dit allmänheten har tillträde, det vill säga de allmänna kraven i 7 §, bestämmelserna om behandling av bild- och ljudmaterial från kameraövervakning (vidarebehandling, tillgång, säkerhet och bevarande) i 28-33 §§, reglerna om överföring av bild- och ljudmaterial till tredjeland i 34-36 §§, bestämmelsen om tystnadsplikt i 37 §, bestämmelsen om skadestånd i 44 § (ny bestämmelse), straffbestämmelserna i 45 §, samt överklagandebestämmelserna i 47-49 §§.

Kameraövervakning av platser dit allmänheten inte har tillträde kan således ske på två grunder. Den ena är efter samtycke från den som ska övervakas (22 §) och den andra är efter en tillämpning av överviktsprincipen (23 §). En tillämpning av överviktsprincipen är det som oftast blir aktuellt.

Förutsättningarna i 24 § måste också vara uppfyllda vid kameraövervakning av platser dit allmänheten inte har tillträde, oavsett om kameraövervakningen sker efter samtycke eller enligt överviktsprincipen.

Samtycke

Den som tänker bedriva kameraövervakning kan inhämta den övervakades samtycke till övervakningen. Ett samtycke ska vara informerat, vara lämnat på frivillig basis och kan återkallas av den enskilde. Informationen om kameraövervakningen bör avse uppgifter om vem som ska bedriva övervakningen, ändamålen med övervakningen samt om ljud kan avlyssnas eller tas upp. Observera att ett lämnat samtycke är individuellt och således endast berättigar till övervakning av den person som har lämnat samtycket.

Överviktsprincipen

Utan samtycke får kameraövervakning bedrivas om övervakningsintresset väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli övervakad (överviktsprincipen). Lagen fäster vikt vid hur övervakningen ska utföras, om man använder teknik som främjar skyddet av den enskildes personliga integritet och vilket område som övervakas.

Såsom nämnts beträffande kameraövervakning av platser dit allmänheten har tillträde, innebär en tillämpning av överviktsprincipen att kameraövervakning normalt inte ska ses som ett förstahandsalternativ för att nå ett visst syfte. Därför ska det undersökas om andra, mindre ingripande åtgärder än kameraövervakning kan användas. Exempel på mindre ingripande åtgärder är anpassning av belysning och omgivning, vuxennärvaro eller väktarbevakning. Det är också viktigt att kunna visa på ett behov av kameraövervakning, till exempel att en plats är särskilt brottsutsatt. En sådan utredning kan bestå i dokumentation av händelser, brottsanmälningar och andra uppgifter. Dokumentationen bör också innefatta alternativ till kameraövervakning som har prövats men inte gett önskat resultat.

Enskildas rättigheter

Enskilda (de som träffas av övervakning) har rätt att få information om kameraövervakningen genom att den som bedriver övervakningen självmant upplyser om detta, vanligen genom tydlig skyltning. Särskild upplysning ska lämnas i de fall avlyssning eller upptagning av ljud sker i samband med övervakningen. Reglerna om upplysning gäller alla former av kameraövervakning och villkor avseende upplysning bestäms i de villkor som länsstyrelsen beslutar om i sin tillståndsprövning beträffande kameraövervakning av platser dit allmänheten har tillträde. I vissa speciella fall av kameraövervakning behöver upplysning inte lämnas. I andra fall får länsstyrelsen, om det finns synnerliga skäl, besluta om undantag från skyldigheten att upplysa. Om ljud ska avlyssnas eller tas upp får dock undantag från upplysningsplikten inte meddelas.

En nyhet i den nya kameraövervakningslagen är att den som bedriver kameraövervakning ska lämna upplysning om ändamålen med övervakningen på begäran av den som övervakas eller kan komma att övervakas. I 24 § finns en skyldighet för den som bedriver kameraövervakning av en plats dit allmänheten inte har tillträde att dokumentera ändamålen med övervakningen.

Enskilda har dessutom rätt till skadestånd vid skada och kränkning av den personliga integriteten som har orsakats av kameraövervakning i strid med kameraövervakningslagen. Skadeståndsbestämmelsen är ny och gäller för alla former av kameraövervakning. En eventuell skadeståndsskyldighet kan jämkas.

Tillgång till och skydd av bild- och ljudmaterial

Reglerna i den nya kameraövervakningslagen om bild- och ljudmaterial gäller oavsett om allmänheten har tillträde till den övervakade platsen eller inte.

Kameraövervakningslagen omfattar inte bara själva kamerorna, utan även det som kallas övrig övervakningsutrustning. Med sådan utrustning avses separata tekniska anordningar för att behandla upptaget bild- och ljudmaterial. Lagen anger hur bild- och ljudmaterial från kameraövervakning ska skyddas. Ett krav är att tillgång till bild- och ljudmaterial inte får ges till fler personer än vad som behövs för att övervakningen ska kunna bedrivas. Det innebär att det krävs behörighetsbegränsningar i åtkomsten till materialet.

De säkerhetsåtgärder som ska vidtas för att skydda material från kameraövervakning, ska åstadkomma en säkerhetsnivå som är lämplig med hänsyn till de tekniska möjligheter som finns, vad det skulle kosta att genomföra åtgärderna, de särskilda risker som finns med behandlingen av materialet, samt hur pass känsligt materialet är. En bedömning får göras i det enskilda fallet.

När någon annan anlitas för att ha hand om övervakningen (till exempel ett larmföretag), ingår det i den ansvariges skyldigheter att ge instruktioner till den som anlitas och även att se till att det finns ett skriftligt avtal om kameraövervakningen med den som anlitas. Den ansvarige ska också se till att den som anlitas verkligen vidtar de säkerhetsåtgärder som ska gälla.

Bevarande och förstöring av bild- och ljudmaterial

För kameraövervakning av en plats dit allmänheten har tillträde gäller en bevarandetid för inspelat material om högst två månader, om inte länsstyrelsen beslutar om en längre bevarandetid i det enskilda fallet.

Bild- och ljudmaterial från kameraövervakning av en plats dit allmänheten inte har tillträde får inte bevaras under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med övervakningen. I normalfallet ska det inte bli fråga om ett längre bevarande än de två månader som gäller för övervakning av platser dit allmänheten har tillträde.

När bild- eller ljudmaterial inte längre får bevaras ska det omedelbart förstöras.

Tystnadsplikt och utlämnande av material från kameraövervakning

Kameraövervakningslagen innehåller en bestämmelse om tystnadsplikt (37 §). Hos myndigheter tillämpas offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), där sekretessskyddet beträffande material från kameraövervakning förstärks från den 1 juli 2013. Om man bryter mot tystnadsplikten (dvs. genom att obehörigen röja eller utnyttja det som man har fått veta om någons personliga förhållanden genom kameraövervakning), kan man dömas till böter eller fängelse för brott mot tystnadsplikten.

Det nya starkare sekretesskyddet innebär att material från kameraövervakning som huvudregel inte får lämnas ut i andra fall än till brottsbekämpande myndigheter eller en kommun alternativt en myndighet som ansvarar för räddningstjänst om det finns ett behov av uppgifterna hos mottagaren.

Tillsyn

Länsstyrelserna har ansvaret för den operativa tillsynen över kameraövervakning av platser dit allmänheten har tillträde. Datainspektionen har ansvaret för den operativa tillsynen över kameraövervakning av platser dit allmänheten inte har tillträde. Länsstyrelserna och Datainspektionen får inom sina respektive tillsynsområden besluta om de förelägganden som är nödvändiga för att kameraövervakningslagen ska följas. Föreläggandena får förenas med vite.

Utöver ett operativt tillsynsansvar har Datainspektionen också genom den nya lagstiftningen fått ett centralt tillsynsansvar för all kameraövervakning. I Datainspektionens nya roll ingår bland annat att utvärdera rättstillämpningen, utvärdera, följa upp och samordna den operativa tillsynen, ge råd och stöd till länsstyrelserna, samt ge information och råd till allmänheten och till dem som tillhandahåller och använder övervakningsutrustning.

Datainspektionens rätt att överklaga vissa beslut

För att ta till vara allmänna intressen får Datainspektionen överklaga länsstyrelsernas beslut om kameraövervakning av en plats dit allmänheten har tillträde. Fram till den 1 juli 2013 är det Justitiekanslern som har den uppgiften. Rätt att överklaga har också den kommun där övervakningen ska ske och arbetstagarorganisationer (för arbetsplatser) och det gäller också när länsstyrelsen har medgett ett undantag från upplysningsplikten.

När gäller inte den nya kameraövervakningslagen?

Den nya kameraövervakningslagen gäller inte vid kameraövervakning av en plats dit allmänheten inte har tillträde, om övervakningen bedrivs av en fysisk person som ett led i en verksamhet av rent privat natur. Det innebär att lagen normalt sett inte gäller för sådan övervakning som sker i privatbostäder och utförs av den som bor där. Även kameraövervakning som sker av garage, förråd, sjöbodar och på tomtmark utgör normalt övervakning som faller utanför lagens tillämpningsområde. Det är dock inte fråga om privat kameraövervakning om bilder eller ljud från övervakningen sprids till en större krets personer, till exempel över Internet. Eftersom undantaget kräver att det är en fysisk person som utför övervakningen, faller all kameraövervakning som utförs av juridiska personer (till exempel aktiebolag) under den nya kameraövervakningslagens bestämmelser.

Vill du ha mer information om kameraövervakning?

Datainspektionen har ett centralt tillsynsansvar för kameraövervakning i Sverige. På inspektionens webbplats finns bland annat frågor och svar om den nya kameraövervakningslagen. Datainspektionens Upplysningstjänst kan också ge svar på frågor som rör kameraövervakning och den nya lagstiftningen. Upplysningstjänstens kontaktuppgifter hittar du på Datainspektionens webbplats, www.datainspektionen.se.

Om du vill veta mer om ansökningar och anmälningar i samband med kameraövervakning, till exempel vilka handlingar och blanketter som ska användas eller hur tillståndsprövningen går till, vad det kostar eller frågor om ett specifikt ärende hos en länsstyrelse, vänd dig då till länsstyrelsen i berört län. En ansökan eller anmälan om kameraövervakning ska ges in till länsstyrelsen i det län där övervakningen ska ske. Kontaktuppgifter till landets länsstyrelser når du via www.lansstyrelsen.se.

Kontakta Datainspektionen

E-post: datainspektionen@datainspektionen.se Webb: www.datainspektionen.se

Tfn 08-657 61 00. Postadress: Datainspektionen, Box 8114, 104 20 Stockholm.